ASPECTE TEORETICE PRIVIND TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE SISTEMULUI DREPTULUI

Parascovia POALELUNGI

În ceea ce priveşte caracteristicile generale ale oricărui sistem, acestea, conform opiniei profesorului Constantin Stroe, rezultă din modul de constituire a sistemului şi din interacţiunile ce sunt specifice unui sistem anume.

Între elementele sistemului dreptului (norme, instituţii, subramuri, ramuri) există o unitate omogenă, o interacţiune strânsă. Această unitate determină o reglementare uniformă a relaţiilor sociale pe întreg teritoriul statului.

Trăsăturile fundamentale caracteristice sistemului de drept:

a) sistemul dreptului ca un ansamblu organizat şi logic, care implică relaţia „întreg" – „parte";

b) sistemul dreptului concretizează idealul juridic al unei societăţi.

Constituirea normelor juridice în cadrul sistemului de drept are nu numai o însemnătate teoretică, ci şi practică. Importanţa lui se manifestă prin următoarele:

a) sistemul dreptului se constituie într-un important ghid la îndemâna autorităţilor publice în procesul elaborării şi perfecţionării dreptului. Astfel, sistemul dreptului ajută la scoaterea în evidenţă a lacunelor dreptului, contribuie la organizarea şi asigurarea concordanţei normelor juridice;

b) sistemul dreptului permite o înţelegere mai eficientă a materialului normativ, o interpretare a dreptului la justa sa valoare.

În general, structuralitatea reprezintă o proprietate fundamentală a existenţei, iar cunoaşterea ei ajută la înţelegerea mai completă a acesteia. Luând în consideraţie faptul că dreptul este un tip specific de realitate, abordarea sistemic-structurală aplicată în cadrul acestuia va dezvălui capacităţile părţilor componente de a intra în interacţiuni, modul în care evoluează, se dezvoltă sau se produc anumite schimbări. Viziunea structural-sistemică presupune stabilirea legăturii sistem-structură-funcţie în cercetarea ansamblurilor organizate, aşa cum este şi cel al dreptului. De asemenea, se relevă atât elementele din care este constituit sistemul, cât şi interacţiunile interne şi externe (informaţionale, substanţiale, energetice).

Referindu-ne la abordarea sistemică a fenomenului dreptului, se reliefează, în ceea ce priveşte dreptul, anumite proprietăţi şi particularităţi specifice, care pot fi evidenţiate şi considerate ca trăsături definitorii.

Prin caracterul lor complex, fiind alcătuite dintr-un ansamblu de elemente, integrate într-un tot unitar şi organizat, ele sunt, totodată, sisteme de ordin inferior, comportându-se ca părţi sau subsisteme în raport cu sistemul în care se integrează şi ca sisteme în raport cu ele însele. Orice parte este un întreg (datorită subordonării altor elemente) şi orice întreg este parte (datorită integrării sale unui context subordonat) sau se află în relaţii de dependenţă funcţională cu alte întreguri [1].

Ireductibilitatea sistemului la suma elementelor sale componente, părţile fiind inseparabile de întreg într-o asemenea măsură, încât pot fi înţelese numai dacă sunt puse împreună cu întregul şi percepute ca parte a acestuia.

Acest ansamblu de elemente constituie un sistem deschis, întrucât este vorba de o totalitate, un ansamblu de elemente legate între ele prin relaţii identificabile. Ca sistem deschis, acest ansamblu de elemente implică o necontenită devenire printr-un număr extins de relaţii multiple, caracteristice, între elementele componente. Astfel, sistemul dreptului este în permanenţă influenţat, spre exemplu, de schimbările din cadrul social, conformându-se sau, poate mai degrabă, acomodându-se acestora, ceea ce şi denotă faptul că este un sistem deschis. Aceeaşi situaţie este în cazul în care urmărim modul de evoluţie a dreptului începând cu societăţile arhaice şi până în prezent.

Atât sistemul în întregul său, cât şi elementele lui componente, toate împreună şi fiecare în parte, alcătuiesc, respectiv posedă, o structură definită şi proprie. Indiferent de natura şi funcţiile sistemului şi ale elementelor lui componente, ceea ce le caracterizează este prezenţa unei structuri definite, a unor legături specifice ce se stabilesc în cadrul întregului şi între acesta şi elementele sale. Este vorba de o anumită ordonare a părţilor componente care formează un tot unitar, iar acest tot însuşi este alcătuit din componente solidare, în aşa fel încât flecare depinde de celelalte, şi el, ca întreg, nu poate fi ceea ce este decât în legătură cu ele şi prin legătura cu ele. Structura apare ca fiind o matrice obiectivă de comportament al sistemului şi al componentelor sale.

O altă trăsătură constă în distinctibilitatea sistemului de mediul ambiant şi angajarea sa, în acelaşi timp, în raporturi specifice cu acesta. Mediul, în cazul nostru, îl constituie ansamblul societăţii date, cu toate fenomenele şi procesele sale cuprinse între anumite limite, care pot exercita o influenţă asupra sistemului sau ele însele pot fi supuse unor influenţe din partea acestuia [2].

O trăsătură importantă constă în faptul că structura specifică a sistemului şi a subsistemelor sale, angajarea acestora în raporturi specifice cu mediul ambiant, pe fondul universalităţii organizării sistemice, de la cele mai simple până la cele mai complexe fenomene şi procese, conduc în mod necesar la ierarhizarea acestora, deopotrivă pe întreg şi pe componente (subsisteme), în dependenţă de diferite niveluri.

În fine, sistemul şi fiecare din elementele sale componente au funcţii caracteristice, dependente de structură şi, totodată, cu valoare contributivă la autoreglarea lor, prin realizarea unui tip determinat de interacţiuni cu ambianţa, cu mediul. Prin urmare, organizarea sistemului, ca întreg, şi a componentelor sale, ca părţi, aparţinând însă sistemului, implică sensul de finalitate a interacţiunii sistemului şi elementelor sale cu mediul.

Dreptul ca tip de sistem este unul de natură organică ce a luat naştere, se menţine şi funcţionează pe baza a ceea ce a fost numit lege, aceasta exprimând caracterele funcţionale şi evolutive ale unui ansamblu structurat.

Ca sistem de tip organic, el presupune o mulțime relativ numeroasă de părți componente, care se constituie în subsisteme sau sisteme, aflate în relații determinate, formând o totalitate structurată, orientată spre realizarea unor anumite finalități. Între elementele acestei mulțimi există o concordanță, fapt ce face din această mulțime o totalitate, un sistem. Din cele relatate, se observă că în teoria dreptului analiza de sistem se poate utiliza în mai multe moduri: de pildă, ar putea fi aplicată în ceea ce priveşte sistemul legislației, referitor la sistemul dreptului şi chiar în privința sistemului juridic. Astfel, „nevoia de sistem în drept este atât de mare, încât în afara acestei idei nu se poate legifera" [3].

Tendințele sistemului de a realiza finalitățile sale constituie funcția sau funcțiile sistemului. Această finalitate spre care tinde sau pe care o urmăreşte sistemul ca atare constituie valoarea sa de comandă. La înfăptuirea diverselor tipuri de activități ale sistemului, îşi aduce contribuția fiecare parte componentă, înscriindu-se în realizarea scopului general al sistemului, ca întreg [4].

Referințe:

1. DJUVARA, Mircea. *Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare şi drept pozitiv.* Bucureşti: All 1995 şi 1999, p.137-138.
2. HUMA, Ioan. *Teoria generală a dreptului.* Iaşi, 1991; Bucureşti, 2005, p.249-250.
3. ZLĂRESCU, Victor. *Introducere în legistica formală.* Bucureşti: Rompit, 1995, p.11.
4. BOBOŞ, Gheorghe. *Teoria generală a statului şi dreptului.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1983, p.25.